

ДЖОН ЧИЙВЪР
КОЛЕДА Е ТЪЖНО ВРЕМЕ ЗА
БЕДНИТЕ

Превод от английски: Николай Попов, 1981

chitanka.info

Коледа е тъжно време. Тази мисъл хрумна на Чарли веднага след като будилникът иззвъня и възвърна мрачното му настроение, което го бе измъчвало вечерта. Отвъд прозореца се чернееше небето. Той се полуизправи на леглото и дръпна синджирчето на лампата, което висеше пред носа му. „Коледа е най-тъжният ден от годината — помисли той. — От шестте милиона жители на Ню Йорк аз съм всъщност единственият, който става рано на Коледа в това мразовито черно утро в шест часа. Аз съм всъщност единственият.“

Облече се и когато заслиза от стаичката си на последния етаж, до него долиташе само хъркането на спящите; единствената светлина идваше от забравените лампи. Чарли закуси в една лавка и взе влака за жилищните квартали на града. От Трето Авеню той се отправи пеш за Сътън Плейс. Кварталът беше тъмен. Къща след къща израстваше в светлината на уличните лампи като безкрайна стена от черни прозорци. Милиони хора спяха и всеобщата летаргия създаваше впечатление на запуснатост, сякаш градът бе загинал, сякаш бе дошъл краят на времето. Той отключи железните остъклени врати на кооперацията, в която от шест месеца караше асансьора, прекоси луксозното фоайе и влезе в малката съблекалня в дъното. Облече раирана жилетка с месингови копчета, сако, сложи една вратовръзка на ластик и обу панталони със светлосини кантове отстрани. Човекът, който обслужваше нощем асансьора, дремеше на малка пейка в кабината. Чарли го събуди. Колегата му обясни сънливо, че портиерът се разболял и нямало да дойде този ден. Значи, няма да го сменят за обед и много от живущите в кооперацията ще го карат да им търси такси.

Чарли едва бе заел поста си и го повикаха на четиринаisetия етаж — някоя си мисис Хюинг, за която знаеше, че е жена с малко леко поведение. Мисис Хюинг не беше си лягала и влезе в асансьора с вечерна рокля под коженото си палто. Следваха я двете ѝ смешни кучета. Той я свали долу и видя как изчезна в мрака, повела кучетата си по тротоара. Жената остана във само няколко минути. После се върна и той я качи обратно на четиринаisetия етаж. На излизане от асансьора тя му каза:

— Весела Коледа, Чарли.

— Е, това не е кой знае какъв празник за мене, мисис Хюинг — каза той. — Мисля, че Коледа е тъжно време на годината. Не че хората

тук са стиснати, тъкмо обратното — получавам много бакшиш, но, вижте, аз живея сам в една стаичка под наем, нямам семейство или други близки и затова Коледа не е истински празник за мене.

— Съчувствам ти, Чарли — каза мисис Хюинг. — Аз също нямам семейство. Малко е тъжно да си сам, нали? — Тя повика кучетата и те я последваха в апартамента. Той се спусна долу.

Настъпи тишина и Чарли запали цигара. В този час парното в сутерена започваше да обхваща сградата с равномерната си дълбока вибрация и потискащият шум на идващата пара проникваше първо във фойето, за да отекне после във всичките шестнайсет етажа — но това бе чисто механично пробуждане и то не намали самотата и лошото настроение на Чарли. През стъклените врати се виждаше как във въздухът посинява, но синята светлина сякаш нямаше източник. Просто си висеше посред въздуха. Тъжна светлина. Тя сега заливаше пустите улици, а на него му се искаше да заплаче. От спрялото пред вратата такси слязоха съпрузите Уейлзър, пияни и във вечерно облекло. Закара ги до терасовидния им апартамент на последния етаж. Срещата със семейство Уейлзър го накара да се замисли за разликата между неговия живот в стаичката под наем и живота на тези хора. Беше ужасно.

После започнаха да звънят ранните богомолци, но тази сутрин те бяха само трима. Още няколко отидоха на черква в осем часа, но по-голямата част от сградата си оставаше потънала в сън, макар че в шахтата на асансьора проникваше вече миризмата на бекон и кафе.

Малко след девет слезе една бавачка с дете. И бавачката, и детето бяха добре загорели, той знаеше, че току-що са се върнали от Бермуда. Никога не бе ходил в Бермуда. Той, Чарли, беше затворник, заключен осем часа в тази асансьорна клетка с размери 1,80 на 2,40 метра, а клетката от своя страна бе заключена в тази шестнайсететажна шахта. В една или друга сграда Чарли вече десет години изкарваше хляба си с асансьори. Беше изчислил, че средното пътуване на асансьора е дълго една осма от милята и като си мислеше за хилядите пропътувани мили, като си мислеше, че е могъл да откара кабината на асансьора през мъглите над Карибско море и да се спусне на някой коралов остров, той се сърдеше, задето пътешествията му са толкова ограничени, сякаш не асансьорът, а самите пътници с начина си на живот го бяха затворили тук, бяха подрязали крилата му.

Той мислеше именно за това, когато семейство Депол го извика на деветия етаж. И му пожела весела Коледа.

— Добре е, че сте си спомнили за Чарли — каза той, когато слизаха, — но това не е кой знае какъв празник за мен. Беден ли си, Коледа е тъжно време. Живея сам в стая под наем. Нямам и семейство.

— С кого ще обядваш, Чарли? — попита мисис Депол.

— Аз нямам коледен обед — отвърна Чарли. — Ще изям един сандвич.

— О, Чарли!

Мисис Депол беше пълна жена с отзивчиво сърце и участта на Чарли засегна нейното празнично настроение като пороен дъжд, дошъл изневиделица.

— Много ми се иска да споделиш с нас коледния обед, значи — каза тя. — Аз съм от Върмонт, значи, и когато бях дете, значи, винаги имахме много гости на трапезата. Пощаджията и учителката, значи, и просто всички, които нямаха свое семейство. Та иска ми се както някога значи, и ти да опиташ нашия обед. Нищо не ни пречи да го направим. Не на масата, защото не можеш да оставиш асансьора. Нали не можеш? Но щом мистър Депол нареже пуйката, аз ще ти позвъня. Ние ще ти приготвим една табла, значи, и ти ще се качиш да опиташ нашия коледен обед.

Чарли им благодари, тяхното великодушие го изненада, но той се чудеше дали, след като дойдат приятелите и роднините, те няма да забравят обещанието си.

Сега старата мисис Гадшил позвъни и след като му пожела весела Коледа, той овеси глава.

— Това не е кой знае какъв празник за мене, мисис Гадшил — оплака се Чарли. — Коледа е тъжно време за бедните. Право да си кажа, аз нямам семейство. Живея сам в стая под наем.

— Аз също нямам семейство, Чарли — каза мисис Гадшил. Тя говореше уж нехайно и вежливостта ѝ бе насилена. — По-точно, сега децата не са при мен. Имам три деца и седем внучета, но нито едно от тях не се накани да ми погостува тук на изток, в Ню Йорк. Разбира се, аз познавам проблемите им. Знам, че е трудно да се пътува с деца по празниците, макар че на тяхна възраст аз някак се справях, но хората са устроени различно и не бива да ги виним за неща, които не

разбираме. Но аз знам как се чувстваш, Чарли. Аз също нямам семейство. Самотна съм като тебе.

Думите на мисис Гадшил не го трогнаха. Може и да е самотна, но тя живее в десетстаен апартамент с трима слуги, с купища долари и диаманти, а колко бедни деца имаше в покрайнините, които биха се радвали да докопат храната, изхвърляна от готвачката ѝ. Той се замисли за бедните деца. Седна на един стол във фойето и продължи да мисли за тях.

Те страдаха най-много. Възбудата около Коледа се появяваше с началото на есента и сякаш обземаше и тях. След Деня на благодарността^[1] приготовленията се набиваха в очите им. Всичко бе така нагласено, че нямаше как да го пропуснат. Гирлянди и украшения се виждаха навсякъде. Биеха камбани. На всеки ъгъл стърчаха коледни дървета и дядоколедовци. Списанията и вестниците бяха пълни със снимки. Всяка стена и витрина в града им нашепваше, че ако бъдат добри, ще получат онова, което пожелаят. Дори и да не знаеха да четат, пак щяха да го разберат. И слепи да бяха, също щяха да го разберат. То проникваше във въздуха, който бедните деца дишаха. Всеки път, когато излизаха да се разходят, те виждаха скъпите играчки по витрините на магазините. Пишеха писма на Дядо Коледа, бащите и майките обещаваха да ги пуснат, но заспяха ли децата, изгаряха ги в печката. И когато най-последно настъпеше коледната утрин, как можеше да им се обясни, как можеше да им се каже, че дядо Коледа се отбива само при богатите и е напълно чужд на добротата? Нима можеше да ги погледнеш в очите, като си им дал само едно балонче или захарно петле?

Преди няколко вечери, на път за дома си, Чарли видя една жена и малко момиченце да вървят по Петдесет и девета улица. Момиченцето плачеше. Той се досети защо плаче. Детето плачеше, защото бе видяло всичките играчки на витрините и не можеше да разбере защо нито една от тях не е за него. Майка му сигурно беше чистачка или прислужница в ресторант и Чарли си представи как се връщат в стая като неговата, със зеленясали стени, без отопление, на Бъдни вечер, за да изядат една консервна кутия със супа. Той видя как момичето окачва скъсания си чорап и заспива, а майката започва да тършува в чантата си с надеждата, че ще намери нещо за чорапа. Видението му бе

нарушено от повикването на единайсетия етаж. Качи се, а мистър и мисис Фулър вече чакаха. Пожелаха му весела Коледа и той каза:

— Това не е кой знае какъв празник за мене, мисис Фулър. Коледа е тъжно време за бедните.

— Имаш ли деца, Чарли? — попита мисис Фулър.

— Четири живи — каза той. — И две на гробищата. — Ужасната лъжа го изуми и той добави: — А жена ми, мисис Лиъри, е саката.

— Какво нещастие! — каза мисис Фулър. Стигнаха фойето и тя понечи да излезе от асансьора, но се обърна.

— Искам да дам няколко подаръци за децата ти, Чарли — прибави тя. — Ние с мистър Фулър отиваме сега на гости, но щом се върнем, искам да дам нещо за децата ти.

Той ѝ благодари. Повикаха го на четвъртия етаж и се качи да вземе семейство Уестън.

— Това не е кой знае какъв празник за мене — заяви той, след като му пожелаха весела Коледа. — Коледа е тъжно време, ако си беден. Аз живея сам в стая под наем.

— Бедният Чарли! — съжали го мисис Уестън. — Знам как се чувстваш. По време на войната, когато мъжът ми беше на фронта, аз също прекарах Коледа сама. Нямах празнична трапеза, коледно дърво — нищо. Направих си бъркани яйца, седях на масата и плачех.

Мистър Уестън, който вече беше във фойето, повика нетърпеливо жена си.

— Знам съвсем точно как се чувстваш, Чарли — повтори мисис Уестън.

Към обед миризмата на бекон и кафе в шахтата на асансьора се смени с миризмата на птици и дивеч. Къщата като огромна и сложна ферма бе погълната от приготовленията за семейните гощавки. От парка се върнаха децата заедно с бавачките. Бабите и лелите пристигаха с лимузини. Повечето от хората, които минаваха през фойето, носеха пакети, увити в цветна хартия, и всички бяха облечени в най-хубавите си кожи и празнични дрехи. Чарли продължаваше да се оплаква на кооператорите при всяко поздравление за Коледа, като се представяше ту за самотен ерген, ту за нещастен баща. Но избликът на

меланхолия у него и съчувствието, което будеше, не го направи пощастлив.

В един и половина позвъниха от деветия етаж и когато Чарли се качи горе, на вратата на апартамента си стоеше мистър Депол и държеше миксер за коктейли и чаша.

— Едно малко коледно освежаване, Чарли — каза той и му напълни чашата. После се появи домашната прислужница с табла и покрити чинии на нея. Излезе и мисис Депол.

— Весела Коледа, Чарли. Накарах, значи, мистър Депол да нареже пуйката рано, за да получиш и ти дела си. Не сложих десерта на подноса, страх ме беше да не се стопли, но щом дойде време за него, ще ти позвъним.

— А какво е Коледа без подаръци? — каза мистър Депол, донесе от хола голяма плоска кутия и я сложи върху покритите чинии.

— Добри хора, вие правите денят да изглежда наистина коледен и за мен — каза трогнат Чарли. Очите му се наляха със сълзи. — Благодаря ви, благодаря.

— Весела Коледа! Весела Коледа! — пожелаха му те, докато внасяше в асансьора обета и подаръка си. Щом слезе, той занесе таблата и кутията в съблекалнята. На подноса имаше супа, някаква риба с крем и парче пуйка. Звънецът на асансьора отново звънесе, но преди да отговори, той отвори кутията и видя, че в нея имаше халат. Щедростта и коктейла на семейство Депол му подедействаха и той, ликуващ, се понесе към дванайсетия етаж. Прислужницата на мисис Гадшил стоеше с подноса на вратата, а зад нея самата й господарка.

— Весела Коледа, Чарли! — поздрави го тя. Той благодари и отново сълзи заблестяха в очите му. Изпи хереса още в асансьора. Приносът на мисис Гадшил беше чиния с мешана скара. Той изяде агнешкия котлет с ръце. От асансьора пак се звънесе. Чарли изтри устата си с книжна салфетка и отиде на единайсетия етаж.

— Весела Коледа, Чарли! — каза от вратата мисис Фулър, а ръцете й бяха отрупани с пакети, увити в сребърна хартия, също като картинка от реклама. До нея стоеше мъжът ѝ, прегърнал я през кръста. И двамата сякаш бяха готови да се разплачат.

— Това са някои неща, които искам да занесете на децата си в къщи — каза мисис Фулър. — А тези са за мисис Лиъри и за теб.

Занеси пакетите в асансьора, а ние ще ти приготвим обеди. — Той остави подаръците и се върна за подноса.

— Весела Коледа, Чарли! — извикаха и двамата едновременно, когато затваряше вратата. Прибра обеди и подаръците в съблекалнята и отвори кутията, надписана за него. Вътре имаше портмоне от алигаторска кожа с инициалите на мистър Фулър в единия ъгъл. Обедът беше също пуйка и той изяде с пръсти парче от месото, а за да не му пресяда, отпиваше от коктейла. Отново го повикаха. Този път звънеше семейство Уестън.

— Весела Коледа, Чарли! — посрещнаха го те и му дадоха чаша егнот^[2], обед от пуйка и подарък. Подаръкът беше също халат. После позвъниха от седмия етаж и когато се качи, там го чакаха обед и още играчки. Потърсиха го от четиринайсетия етаж. Той завари мисис Хюинг в хола, облечена в нещо като пенъоар; тя стискаше в едната си ръка ботуши за езда, а в другата няколко вратовръзки. Явно беше плакала и пила.

— Весела Коледа, Чарли! — каза нежно тя. — Цяла сутрин мислих за тебе и ми се ще да ти подаря нещо. Претърсих целия апартамент и намерих само тия неща, които един мъж би пожелал. Това остана от мистър Бруър. Ботушите едва ли ще ти послужат, но може би връзките ще ти харесат. — Чарли взе връзките, благодари и хукна към асансьора, чийто звънец вече трети път звънеше.

До три часа на масата и на пода имаше наредени четиринайсет обеди, а звънецът продължаваше да звъни. Щом се заемеше с един обед, ето че трябваше да се качва за друг. Тъкмо преполови печеното на Парсънови, викнаха го да си вземе десерта от семейство Депоп. Той държеше вратата на стаята заключена, защото чувстваше, че стойността на милосърдието се крие в неговата неповторимост и приятелите му биха се разочаровали, ако узнаят, че и други са пожелали да облекчат самотата му. Имаше месо от пуйка и от гъска, от пиле, от фазан, дива кокошка и гълъб. А също така пъстърва, съомга, миди с майонеза, стриди, омари, месо от краби и херинга. И десерти — пудинги със сливи, коледни банички с месо, кремове, стопил се сладолед, кейкове на пластове, торти, еклери и две парчета баварски крем. Получил бе халати, вратовръзки, копчета за ръкавели, чорапи и

носни кърпички. Един от живущите в кооперацията поиска обиколката на врата му и след това му подари три зелени ризи. Имаше и стъклен чайник, според етиката пълнен с жасминов мед, четири шишета с вода за след бърснене, няколко алабастрови подпорки за книги и цяла дузина ножове за рязане на бифтеци. Предизвиканата от него лавина на милосърдието от време на време го караше да се пита дали не е засегнал някакъв извор в женското сърце, който заплашва да го погребее жив с храна и халати. Не бе постигнал почти никакъв напредък с храната, защото всичките подарени му обеда бяха неестествено изобилни, сякаш хората са предполагали, че самотата ще създаде у него животински глад. Не бе отворил и нито един от подаръците, предназначени за въображаемите му деца, но затова пък бе изпил всичко, изпратено долу. Заобиколен бе с остатъците от коктейли с най-различни наименования и съдържание — мартини, манхатън, олд-фешънд, шампанско с малини, егног, бронкс и сайд кар.

Лицето му гореше. Той обичаше света и светът го обичаше. Когато се вглеждаше в изминалия си живот, всичко в него му се струваше озарено от богата и чудна светлина, наситено с изумителни преживявания и необикновени приятели. Сега бе убеден, че работата му — да се носиш нагоре-надолу през стотици метри опасно пространство — изисква самообладанието и интелекта на летец. Всички притеснения в живота му, позеленелите стени на стаичката и месеците без работа изведнъж се стопиха. Никой не го викаше, но той се качи в асансьора и го изстреля с пълна скорост до терасовидния етаж и обратно, пак догоре и пак надолу, за да изпита как удивително владее пространството.

Позвъниха от дванайсетия етаж и той спря полета си, за да вземе мисис Гадшил. Когато клетката потегли надолу, в изблик на радост Чарли свали ръце от контролните уреди и извика:

— Завържете предпазния си колан, мисис Гадшил! Ще направим лупинг!

Мисис Гадшил изпищя. После, неизвестно защо, седна на пода на асансьора. Той се учуди, че лицето ѝ силно пребледня. Защо седеше на пода? Жената отново изпищя. Той приземи клетката внимателно и, както му се стори, майсторски. Отвори вратата и каза хрисимо:

— Съжалявам, че ви уплаших, мисис Гадшил. Аз просто се пошегувах.

Тя пак изпищя. Изскочи във фойето и гръмко извика управителя.

Управителят уволни веднага Чарли и пое сам асансьора. Новината, че остава без работа, жилна за момент Чарли. Този ден това беше първата му среща с човешката подлост. Алкохолът вече изветряваше и той предусещаше ужаса на настъпващата трезвост. Заобикалящото го излишество от храна и подаръци го караше да се чувства гузен и недостоеен. Той горчиво съжеляваше за лъжите относно децата. Чарли беше ерген със скромни нужди. Явно бе злоупотребил с добротата на хората горе. Той бе нищожество.

После в пияния му поток от мисли се появи кокалестата фигура на хазяйката и трите ѝ слабички деца. Представи си ги седнали сами в сутеренната им стая. Коледната радост ги бе подминала. Картината го изправи на крака. Съзнанието, че и той е в състояние да подари, лесно да причини щастие на някой друг, съвсем го отрезви. Чарли взе един голям чувал за боклук и започна да го тъпче първо със своите подаръци, а после с подаръците за измислените си деца. Работеше с бързината на човек, чийто влак приближава гарата. Просто нямаше търпение да зърне от вратата грейналата радост върху тъжните лица. Преоблече се и обладан от прекрасното и непознато чувство за власт, нарами чувала като истински Дядо Коледа, измъкна се през задния вход и взе такси за Лоуър Ист Сайд.

Хазяйката и децата току-що бяха изяли пуйката, изпратена им от Клуба на демократите, и коремите им бяха натъпкани обилно, когато Чарли почука на вратата и извика: „Весела Коледа!“

Той довлече след себе си чувала и изсипа на пода подаръците на децата. Имаше кукли, музикални играчки, кубчета, несесер за шиене, индиански костюм и малък тъкачен стан. И както бе предполагал, долови, че с пристигането му унието в сутерена изчезна. Когато половината от подаръците бяха отворени, Чарли даде на хазяйката една банска хавлия и се качи горе да разгледа своите подаръци.

Но до идването на Чарли децата бяха получили вече толкова много подаръци, че просто се бяха объркали и само интуитивният усет на майка им относно произхода на дарените неща я накара да им разреши да отворят половината от пакетите, докато Чарли беше още в

стоята, но щом излезе, тя застана между тях и неотворените още подаръци.

— Стига толкова — каза тя. — Получихте вече своя дял. Вижте колко неща имате! Та вие не сте играли дори и с половината от тях. Мари Ан не е и погледнала куклата, подарена ѝ от Пожарната команда. Най-добре ще бъде да занесем останалото на ония бедни хора на Хъдзън Стрийт — на Декърови. Те нищо не са получили.

Блажена усмивка огря лицето ѝ, когато разбра, че и тя би могла да подари, да достави радост, да сложи целебен пръст в рани, по-тежки от нейните. Също като мисис Депол, мисис Уестън, като самия Чарли, а и по-късно като мисис Декър, спомнила си за по-бедните от нея Шанонови — първо обичта, после милосърдието и накрая чувството ѝ за власт я движеше напред.

— Сега, деца, ми помогнете да събера тия неща. Бързо, бързо, бързо — каза тя.

Стъмваше се, а тя знаеше, че такава безкрайна щедрост ни обзема само един-единствен ден и този ден вече угасва. Чувстваше се уморена, но не можеше да не отиде, не можеше.

[1] Празник в САЩ в памет на първите презокеански заселници в Северна Америка. — Б.пр. ↑

[2] Топло питие от яйце, разбито с мляко и вино. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.